

Asia: VN/18837/2024

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriön ja valtioneuvoston asetusehdotukset koskevat rakennusten energia- ja päästötehokkuuden parantamista. Esitetyillä muutoksilla on tarkoitus toimeenpanna uudistetun rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) velvoitteita. Asetusluonnoksissa määritetään mm. vaatimukset päästöttömille rakennuksille sekä muutetaan rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoja.

Tässä lausunnossa Suomen ilmastopaneeli käsittelee yhdessä esityksiä VN/18837/2024 (Luonnos valtioneuvoston asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista) ja VN/18838/2024 (Luonnos ympäristöministeriön asetukseksi uuden päästöttömän rakennuksen energiatehokkuudesta), sillä Ilmastopaneeli katsoo niiden liittyvän kiinteästi toisiinsa.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset

Suomen ilmastopaneeli katsoo, että asetusehdotukset ovat oikeansuuntaisia. Ilmastopaneeli on kuitenkin huolissaan siitä, että energiatehokkuuden parannukset saattavat olla näennäisiä. Vaikka vaatimusten lukuarvot ilmaisisivat kokonaisenergiankulutuksen laskua, johtuu se täysimääräisesti laskennassa käytettävien energiamuotojen kertoimien pienenemisestä ja säätietojen muutoksista. Näin EPBD:n keskeinen periaate, jonka mukaan päästöttömän rakennuksen energiankulutuksen tulisi olla 10 prosenttia alhaisempi kuin tämänhetkisen lähes nollaenergiarakennuksen, ei toteudu esityksessä. Päinvastoin asetusero luonnos energiamuotojen kertoimien lukuarvoista (VN/18837/2024) tarjoaa mahdollisuuden pienentää energiamuotojen kertoimia, mikä käytännössä tarkoittaisi nykyistä löyhempiä vaatimuksia energiatehokkuudelle. Esityksen ei voida katsoa olevan linjassa myöskään pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kanssa, jossa on selkeä kirjaus

rakennusten energiatehokkuuteen liittyen: ”Vähennetään rakentamisen energiankulutusta ja parannetaan rakennusten energiatehokkuutta kustannustehokkain keinoin.”

Luonnos asetukseksi rakennuksissa käytettävien energiamuotojen kertoimien lukuarvoista (VN/18837/2024)

Suomen ilmastopaneeli suhtautuu kriittisesti esitettyyn mahdollisuuteen pienentää rakennushankekohtaisesti energiamuotojen kertoimia. Tämä on asetusluonnoksessa perusteltu uusiutuvan energian osuudella seuraavasti: ”Rakentamislain 14 §:n 1 momentin mukainen uusiutuvan energian vähimmäisosuus 52 prosenttia jaetaan kyseessä olevan energiamuodon sertifioituun tai varmennettuun laskentaan perustuvalla alkuperävarmennetun uusiutuvan ja päästöttömän energian osuudella. Tämän asetuksen mukainen kyseisen energiamuodon kerroin kerrotaan saadulla osamäärällä. Saatua tuloa voidaan käyttää kyseisen energiamuodon verkkokohtaisena kertoimena.” Esityksen toteutuessa eri paikkakunnille tulisi erilaiset energiatehokkuusvaatimukset. Näin esimerkiksi sama talopakettitoimitus saisi erilaisen E-luvun paikkakunnan mukaan, mitä ei voida pitää millään tavalla oikeudenmukaisena. Lisäksi tällainen energiatehokkuuden määrittelytapa johtaisi helposti heikompaan vaatimustasoon kuin nykyiset vaatimukset.

Ilmastopaneeli katsoo, ettei suunniteltavan rakennuksen energiatehokkuutta tulisi sitoa rakennuslupavaiheessa tulevaisuuden sähkö- tai kaukolämpösopimuksiin. On mahdollista, että eri kuntien rakennuslupaviranomaiset käsittelevät arvioita tulevaisuuden energiaostosopimuksista eri tavoin, mikä vaikeuttaisi sääntöjen noudattamista. Asetusluonnoksessa ei esitetä, miten suunniteltavan rakennuksen tulevat omistajat sitoutettaisiin rakennuslupavaiheessa ostamaan vähäpäästöistä energiaa niin pitkäksi aikaa, että rakennuslupaviranomainen voisi huomioida sen rakennuksen suunnittelussa. Muun muassa näistä syistä Suomen ilmastopaneeli esittää ko. kohdan poistamista lopullisesta asetuksesta.

Ilmastopaneeli katsoo myös, että energiamuotojen kertoimien pienentäminen alle yhden (<1) lukuarvoihin (sähkö 0,9, kaukolämpö 0,38) etäännyttää EPBD:n periaatteesta ilmaista rakennuksen energiatehokkuus numeerisella kokonaisprimäärienergiankäytön indikaattorilla, koska kokonaisprimäärienergiankerroin on määritelmänsä mukaisesti yksi tai suurempi. EPBD hyväksyy kansallisten energianmuotokertoimien energiapoliittisten lukuarvojen käyttämisen, mutta perustelumuiotiossa esitetty perustelu ”Kertoimia ehdotetaan muutettavaksi ottamaan paremmin huomioon lisääntyvä uusiutuvan ja muun päästöttömän energian käyttö sähkön ja kaukolämmön tuotannossa” ei tue esitettyjä lukuarvoja, koska uusiutuvan ja päästöttömän energian kokonaisprimäärienergiakerroin on yksi. Herää kysymys, miksi energiamuotojen kertoimia, joilla otetaan huomioon uusiutuvan ja uusiutumattoman energian käyttö, halutaan muuttaa, koska energian rinnalle otetaan joka tapauksessa käyttöön uudet päästökertoimet ja annetaan raja-arvot käytönaikaisille kasvihuonekaasupäästöille. Kun sähkön ja kaukolämmön energiamuotojen kertoimien keskinäinen suhde ei muutu, on esitetty muutos ainoastaan E-lukuja näennäisesti pienentävä, eikä ostoenergian kulutuksessa tapahdu tosiasiallista muutosta.

Asetusluonnos on oikeansuuntainen, mutta ohittaa kuitenkin EPBD:n periaatteen vähentää 10 prosenttia päästöttömän rakennuksen energiankulutusta verrattuna nykyiseen lähes nollaenergiarakennukseen (EPBD Artikla 11 (3): vähintään 10 prosenttia alhaisempi kuin primäärienergian kokonaiskäytön kynnyisarvo). Ottaen huomioon energiamuotojen kertoimien muutokset ja uudet vuotta 2050 kuvaavat säätiedot, ei E-luvun raja-arvoissa tapahdu muutoksia verrattuna nykytasoon. Muutosta tapahtuu ainoastaan rakennuksen lämpöhäviössä, mikä on oikein: ”Rakennuksen lämpöhäviö voi olla enintään 90 prosenttia vertailuarvoilla rakennukselle määritetystä vertailulämpöhäviöstä”. Koska rakennuksen lämpöhäviö ei kuitenkaan yleensä ole ohjaava tekijä, muutoksesta ei synny vaadittua parannusta E-lukuihin. Näistä syistä Suomen ilmastopaneeli suosittaa asetusehdotuksen pykälässä 4 § esitettyjen E-lukujen raja-arvojen pienentämistä 10 prosentin verran. Ilmastopaneeli korostaa, että kyseinen muutos edustaisi EPBD:n mukaista minimiparannusta, eikä sen tekniseen toteutettavuuteen ja kustannustehokkuuteen liity haasteita.

Suomen ilmastopaneeli katsoo, että pidemmällä tähtäimellä olisi aiheellista laatia selvitys rakennusten energiatehokkuuden kehittymisestä ja erityisesti käytettävien energiatehokkuustoimenpiteiden riittävydestä ja kustannustehokkuudesta. Ilmastopaneeli ilmaisee huolensa siitä, että asetusehdotukset tähtäävät näennäisiin parannuksiin ja sisältävät riskin energiamuotojen kertoimien ohjailuun, jossa voidaan nähdä viherpesun elementtejä. Lisäksi on riskinä, että ehdotusten mukaisesti toteutettavien, paljon energiaa kuluttavien rakennusten energialaskut olisivat kohtuuttomia kuluttajille.

Suomen ilmastopaneeli on myös huolissaan rakennusalan vientitoiminnan kehittymismahdollisuuksista, jos esitykset etenevät sellaisenaan toimeenpanovaiheeseen. Energiatehokkuus on edelleen selvästi suurin puhtaan teknologian markkina-alue maailmassa.

Toiviainen Anni
Suomen ilmastopaneeli - Jarek Kurnitski, Jyri Seppälä